

A közmegegyezés hajszála

Pozsgay Imre az állampolgári öntevékeny egyesületekről – a lakiteleki találkozóról

Korszakos változásokat él át a nyolcvanas évek Magyarországa, igaz, Európa és a világ is. Immáron közhelynek tetsző felsorolásba kezdhetnénk, mi minden bolygatta fel, rázta meg a közelmúltat, s írja önkényesen, olykor akarunk ellenére is a jelenkori történelmet: egyetlen dolog látszik fixnek ebben a zaklatott világban: az ember maga. Sokak szerint ebben rejlenek a mi nagy tartalékaink is: az egyéni, közösségi ambíciók, érdekek felismerésében, a teljesítményelv széles, az eddiginél szélesebb és főleg konzekvensebb alkalmazásában – a társadalom öntevékeny erőinek, demokratikus energiáinak felszabadításában.

De vannak-e ehhez keretek? Vannak-e intézmények, vannak-e fórumok? Régiek, újak – széles, a legszélesebb alapokon nyugvók? Van-e módja az önkifejtésnek, medre az állampolgári jószándéknak? Pozsgay Imrének, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa főtítkárnak tettük föl ezeket a kérdéseket; egyszersmind fölkerve arra is, adjon tájékoztatást itt a népfront lapjában egy általa ismert olyan eseményről, ami egyre több szóbeszéd tárgya – s amit ugyanakkor eleddig jóformán csak a nyugati rádiók adásaiból ismernek – a lakiteleki értelmiségi találkozóról.

— Engedje meg, hogy emlékeztessenem: a pártkongresszuson Ön arról beszélt, hogy a rossz társadalmi közérzet megszüntethető, ha növekszik az emberek cselekvési tere, tágul az állampolgárok kezdeményezési lehetősége. Ne kísérelje ezeket gyanakvás, állandó felzúdulás – mondotta – „ha elfogadjuk, hogy szocializmus van, akkor az irány nem az emberek közötti válaszfalak építése, hanem lebontása”. Egyetért azzal, hogy ez ma még inkább időszerű?

— Igen, feltétlenül. S jó, hogy a pártkongresszust idézi föl, ebből talán érzékelhető, mennyire s milyen régóta foglalkoztat ez a probléma. De nemcsak engem, úgy hiszem még sokan vagyunk, akik éppígy hiányolják az aktívabb közéletet, azokat a lehetőségeket, amelyek a rossz közérzetből segítenék kiemelni a társadalmat. Mert a tagolatlanságnak, a túlzottan áttekinthetetlen és a nem igazán jól szervezett közéletnek az a következménye, hogy ma olyanok is rosszul érzik magukat a magyar társadalomban, akiknek a személyes helyzete ezt nem indokolná. Valószínű arról van szó, hogy a társadalom egésze szükségesnek véli a cselekvési teret, holott ennek bővítéséhez nem is nagy dolgot, csak a határokat lenne szükséges közmegegyezéssel újra kijelölni. Vallom és vállalom, hogy felelősen gondolkodó állampolgárok alkotják ezt az országot, néhány alapérték dolgában ma is közmegegyezésre lehetne jutni: hiszem, hogy az emberek nagy többsége elfogadja eddigi ellentmondásos tapasztalataink ellenére is a szocializmust közös értéknek. S együttműködést tanúsít a többség abban a kívánságban is, hogy a nehezedő körülmények ellenére ne bomoljanak fel a társadalmi kapcsolatok, ne szűnjön meg a politikai stabilitás, és a társadalom elért integrációjának a fokát

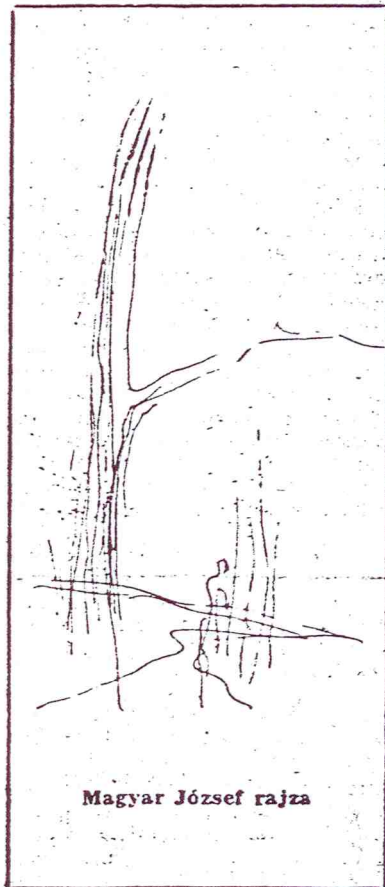
A nagy hagyományú kulturális mozgalmak, munkás önképzőkörök, az agrárszocialista mozgalom legkülönbözőbb társulási arról is üzenetet hagytak a ma emberének, hogy az állampolgár, ha keze ügyébe alkalmas intézmény kerül, akkor ezekben felnőttként és nem gyermekded módon viselkedik. Persze az alkalmassághoz az is hozzátartozik, hogy a közvetlen érdekeltiséget lássa benne az ember, ez egyén. Látszólag partikuláris és lealacsonyító, hogy csak a közvetlen érdek mozgat, de én nem így gondolom. A közvetlen érdek számomra egy nemzet egységének a fenntartása is, de el kell jutnia az állampolgárnak ilyen fajta igényhez és kívánsághoz. S ezekhez másképp nem jut el, csak úgy, ha maga is alkot közösségeket, és azoknak a működésében részt vehet. Az önkormányzat a nemzeti társulásnak is az alapja, s hál' istennek ilyen előzmények is léteznek szép számmal a magyar történelemben.

A passzivitás nagy veszély

— Persze ma is nagy ezen a területen a bizonytalanság. Sok a sérelem, a meg nem értés, a vita. Igaz, a kormányzóvivő a múlt héten úgy nyilatkozott, hogy „a kormányzat minden helyes, jó szándékú... egyesület fejlesztésének, létrehozásának híve.”

— Ezt magát biztató jelnek tartom. Hozzá teszem, hogy ez szakítás azzal a babonával, miszerint mára a szocialista társadalom a tudatosságnak olyan magas fokára jutott el, hogy ott a központi akarat és annak képviselője, az elmélet s a tudás birtokában már eleve képes megítélni, hogy mi a társadalom szükséglete, egészen az egyes állampolgárig. Ezért fölöslegesnek, nélkülözhetőnek tartja az állampolgár

mánynak az egyesülési jogról szóló deklarációja *alanyi* jogként érvényesüljön az állampolgárok életében. Vagyis éppen a hatalomnak, a politikának kell óriási toleranciát tanúsítania ebben az esetben, tudomásul venni, hogy olyan jelenségek is előfordulhatnak, amelyek politikai rosszallásunkra érdemesek, mégse tehetünk semmit, mert a törvény garantálja, egyszersmind alkotmányossá teszi ezeket. Illetve egy valamit tehetünk: meggyőzni, vitában küzdeni a magunk elképzelte irány fenntartásáért. Ez így biztonságos, stabil kereteket ad az emberek közötti együttműködésnek, kiszámítható viszonyokat teremti, s hosszú távon a politika

Magyar József rajza

számára is ez a kifizetődőbb. És ez a kisebb kockázattal járó, bár vitathatatlanul nagyobb megterheléseket és igényesebb politikai meggyőző munkát követel. Természetesen ez átrendezheti a politikai mozgásteret. De a politikai mozgásteret átrendeződése az én szememben nem a politikai célok föladását jelenti, hanem az eddig el nem ért politikai célok új feltételek közötti meghirdetését. S ehhez kell új együttműködési

meg a po... az ellenő... is kiiktat... tett döntés... könnyen... rátképzés... telhez ön... erősíteni... teket, tisz... ri jogi poz... pedig gar... Mégpedig... dalom álta... mi célkh... és funkció... ják, akkor... nem jóváh... kai partn... függ az ön... sének a c... erős, de ö... épült verti... nem mű... szerveződ... latokat ke... szer nélkü... alkotmány... működésbe... ciájába en... nia. Ahha... viszonyok... rek, tudni... és a törvé... lekszenek... érheti öke... erősen vita... nézetük ne... társadalmi... nézeteivel... dékaival se...

— Ha v... tudják, h... egyesületi... tud a ma... ismeri, hol... az asztalt... dik a form... teleki talá... Minek mi... rádiók ug... Magyar De...

— A lak... összejövete... csere, ami... gorsáért fel... ségi kezd... tőerő a r... aggodalom... hogy a dol... gondolásá... kentsék a... ájtó cselek...

Pr... s ne...

— Bizon... el, hogy e... mozdulás... lottak sok... Imre volt... Miért váll... S mondan...